

6 Mens& beschouwingen

TAAL VOOR DE MENSEN

Zoetje

Wat buitenlanders leuk vinden als ze Nederlands leren: dat Nederlanders zoveel verkleinwoordjes gebruiken. Wat Nederlanders irritant vinden aan andere Nederlanders: dat ze zo veel verkleinwoordjes gebruiken. Of het nu charmant of juist irritant is: het is geloof ik wel waar. Er zijn mensen (vrouwen) die in elke zin drie verkleinwoordjes, pardon verkleinwoorden, gebruiken. „Ik had dropjes meegenomen voor mijn collega's omdat ze me laatst naar zoóóó'n schattig winkeltje had meegenomen.“

Een specifiek soort verkleinwoord is het verkleinde bijvoeglijke naamwoord. Zo op het eerste gezicht lijkt het alsof dat niet kan. Maar denk aan het zoetje, de deprimerende suikerklontjesvervanger (hou dan helemaal op met zoet, denk ik altijd als ik iemand zuchtend een zoetje in de koffie zie laten vallen.)

Maar 'zoetje' heeft aan betekenis gewonnen. Ik denk dat het een jaar of tien geleden was dat 'lekker eten' een nieuwe religie werd. Een nieuwe religie heeft hogepriesters nodig, en dat zijn de mensen die tegenwoordig 'foodies' genoemd worden. Natuurlijk moeten de foodies laten weten dat ze foodie zijn. Dat doen ze veelvuldig door middel van het verkleinde bijvoeglijke naamwoord. „In die saffraansaus zit een heel verrassend zoetje, en dat doet het natuurlijk goed als tegenhanger van het zuurtje.“

„Hm, klopt. Maar ik proef ook een bittertje.“

„Ja, dat is dan weer een antwoord op het zoetje.“

Bijna elk bijvoeglijk naamwoord kun je op deze manier verkleinen tot een zelfstandig naamwoordje. Als het maar positief is voor het eten. Wat bijvoorbeeld nooit zou kunnen is: „Ik proef een ransje in de boter. En ook een mufje in het brood.“ Verkleinwoorden zijn kooswoorden, en die dienen dus opbouwend van aard te zijn.

In dezelfde sfeer van religieus/liefkozend praten over eten worden ook werkwoorden vervoerd en verkleind. „Er zit een lekker knispertje in die taartbodempje“, hoorde ik laatst. „Echt een knapertje, zeg maar. Hoe krijg je dat toch voor elkaar?“ Alle verkleinwoorden in de culi-taal zijn bedoeld om elkaar te voeden met recepten en adressen van restaurants.

Opmerkelijk is dat er twee verkleinde woorden zijn die nooit culinair verheven worden, terwijl je dat op het eerste gezicht wel zou verwachten. Dat zijn 'zoutje' en 'knabbeltje'. Die zijn te sterk in hun oorspronkelijke betekenis en blijven dus altijd zichzelf.

Paulien Cornelisse

Paulien Cornelisse schrijft op deze plek elke week een column over taal.

Is bescheidenheid altijd een beetje vals?

Foto Corbis

Bescheidenheid is een moeilijke deugd, vindt Coen Simon, want voor je het weet wordt het ijdeltuiterij. Terwijl het soms juist goed is om oprecht bescheiden te zijn.

Al is de tocht in ruim een eeuw slechts vijftien keer verreden, ieder jaar al bij de eerste nachtvorst is de Elfstedentocht korte tijd het gesprek van de dag, en daarmee dus ook Friesland – vooral die nuchtere bescheidenheid van de Fries.

De Friezen hebben een eigen vlag, een eigen taal, een eigen bank. Het Friese 'terp' is ABN voor 'woonheuvel' – terwijl alle regio's beschikken over deze heuvels en er ook een eigen woord voor hebben. Komt dat allemaal doordat de Friezen zo bescheiden zijn? Hoe komen we toch aan dit beeld van de Friezen?

Heel eenvoudig, ze zeggen het zelf. Hoe kun je, met zoveel aandacht op je, „je nuchtere, Friese bescheidenheid houden“, vraagt een nota bene Friese journalist van de nieuwssite Hallo Leeuwarden aan Iris Kroes, de Friezin uit Drachten die in 2012 *The Voice of Holland* won. „Ik wil gewoon muziek maken en ik ben maar 'in hiel gewoon famke'.“

Wat ontzettend leuk dat u...

Bescheidenheid is een lastige deugd en heel

uitgebreidere zelfelicitatie. Van Nieuwkerk herhaalde de lovende woorden van John de Mol die de prijs eerder die dag aan hem had uitgereikt. „Hij zei iets van... en ik citeer nu dus hem, ik zeg dit niet zelf. Hij zei: het is knap als een programma acht seizoenen bestaat (en dat doen wij) dat het nog steeds zo op kracht, niet sleets, spraakmakend...“ En Van Nieuwkerk herinnert zich ook nog zijn dankwoord: „Dat is ook waar we hard voor werken, maar dan ben ik slechts het gezicht van het programma, we zijn één grote familie, we doen het met z'n allen.“ De presentator heeft de bal klaargelegd en de tafeldame schiet 'm met gespeelde ontroering binnen: „Nou, ik vind dat wel heel goed dat je dat zo ziet, maar ik wil toch een applaus voor je vragen.“

En zo is de mens door wellevende kunstgropen in staat om met bescheidenheid in het middelpunt van de aandacht te komen. Maar hoe vals is deze bescheidenheid eigenlijk?

Want ook de lof voor een ander ontkomt nooit aan eigen ijdelheid, volgens La Rochefoucauld. „We overdrijven graag de goede eigenschappen van anderen, maar we doen dat eerder om ons eigen oordeel op te hemelen dan hun verdiensten, en terwijl het lijkt of we hun lof toezwaaien, prijzen we onszelf.“ Niemand trekt de oprechtheid van de Nobelstichting in twijfel, maar als je bedenkt dat Alfred Nobel zelf testamentair bepaalde dat op zijn geboortedag de prijzen moeten worden uitgereikt aan „hen die in het afgelopen jaar aan de mensheid het grootste nut hebben verschaft“, dan blijken prijzen en zelfbeloning onlosmakelijk met elkaar verbonden.

Aristoteles' deugdenethiek hanteert voor alle deugden het juiste midden. Dat wil zeggen dat iedere deugd het midden houdt tussen twee kwaden. Dat is minder obligaant dan het klinkt. Aristoteles geeft het voorbeeld van beheersing. Men is „in het algemeen van mening dat beheersheid alleen tegengesteld is aan onbeheersheid“, maar het houdt het midden tussen tomeloosheid en ongevoeligheid. Wat betekent dat iedere beheersheid zich ook altijd een beetje laat meevoeren.

Tussen twee kwaden

Voor bescheidenheid geldt ook dat zij een midden houdt tussen twee kwaden, tussen twee vormen van valse bescheidenheid. De eerste cijfert zich weg om beter uit te komen, de ander cijfert zich zodanig weg uit angst iets verkeerd te doen dat hij zich geheel onttrekt aan de sociale situatie. Bescheidenheid wordt dan asociaal.

Kunnen we het in alle bescheidenheid dan nooit goed doen? „Bescheidenheid is lang niet altijd misplaatst“, merkte filosoof Cornelis Verhoeven (1928-2001) op. Hij vergelijkt het met het Griekse adagium 'ken u zelf', dat we niet op onze eigentijdse, psychologiserende wijze moeten opvatten: „Het wees de mens zijn bescheiden plaats aan in een wereld waarin de goden en andere baasjes het voor het zeggen hadden. En het is waarschijnlijk ook niet helemaal toevallig dat het Latijnse 'discretus' of 'onderscheiden' in de loop van zijn lange geschiedenis dezelfde weg heeft bewandeld en 'discreet' is geworden.“

Wie bescheiden is, is in staat zichzelf letterlijk te onderscheiden, meent Verhoeven. Hij kent zijn maatschappelijke plaats en handelt daarnaar. Dat betekent dus niet je koest houden en wachten tot iemand anders jou prijst, maar je plaats kennen en op het juiste moment jezelf naar voren schuiven. Dat vereist zowel kennis van de wereld als van jezelf. En voor dit laatste is een vleugje ijdelheid onontbeerlijk.

In onze tijd wordt bescheidenheid als deugd sterk op de proef gesteld. Vrijwel alle handelingen op sociale media zijn gereduceerd tot zelf-promotie en het prijzen van anderen (likes). Op succes volgt steevast een stroom aan 'likes'. La Rochefoucauld zou daar cynisch over zijn: „In zekere zin delen we in de nobele daden die we prijzen.“ Maar het aantal likes geeft de handeling ook een maatschappelijk gewicht, net als het prijzen met een Nobelprijs.

De vorige generatie ziet waarschijnlijk alleen maar ijdelheid op internet, maar het jezelf onderscheiden in een wereld waarin sterren 'en andere baasjes het voor het zeggen hebben' dwingt ook het leven in de nieuwe media vanzelf tot het juiste midden, ergens tussen ijdelheid en zelfkritiek.

Dat wil overigens niet zeggen dat de oudere generatie de jonge hierin niets te leren heeft. Leen Huijzer (1946), alias Lee Towers, omschreef zichzelf in een uitzending van *Paus&Witte* als volgt: „Ik ben nogal redelijk dominant, al zeg ik het zelf“. Bescheidenheid op zijn best.

Coen Simon is filosoof. Vorig jaar ontving hij voor zijn boek *En toen wisten we alles* de Socrates Wisselbeker voor het 'meest prikkelende en urgente filosofieboek van het jaar'.

SEKS& SINGLE TEGEN JE WIL

Elke week behandelt redacteur Margot Poll een relatieprobleem. Deze week: alleen zijn terwijl je heel graag een relatie wilt.

De kwestie

Zij is prachtig om te zien, hoogopgeleid, kan goed van zich afbijten en heeft een verantwoorde lijke baan. Op het eerste gezicht heeft zij alles mee, en toch zit deze jonge vrouw tegenover de therapeut: moe, uitgeblust, zoekend... single. Dat laatste was niet de reden van haar komst – dat was de vermeende burn-out – maar blijkt nu het grote probleem. Haar verlangen naar een partner is immens, zij trekt zich terug omdat zij zich moeilijk staande houdt in een omgeving waar iedereen een vriend of vriendin lijkt te hebben. Zij vraagt zich af: wat is er mis met mij?

Wat is er aan de hand?

In de praktijk worstelen net zoveel mannen als vrouwen met dit probleem. Soms hebben ze een langere relatie of meerdere relaties achter de rug, vaak hebben ze al van alles geprobeerd: blind dates, datingsites, relatiebemiddelingsbureaus of practief de kroeg in.

Vaak zijn singles echter minder beschikbaar voor een partner dan ze zelf denken. Als mensen lang alleen zijn of meerdere kortdurende relaties hebben, is dat niet alleen te wijten aan toeval of omstandigheden. Er kunnen gebeurtenissen in je leven zijn, of in het leven van je familie, die zoveel aandacht vragen dat je – misschien onbewust – minder vrij bent dan je denkt. Misschien word je zo opgeslokt door je carrière dat je niet eens doorhebt dat je voor een partner moeilijk benaderbaar bent, of hem of haar zelfs afschrikt. Het kan ook zijn dat je nog zo vastzit aan een ex-partner dat er weinig ruimte overblijft voor een nieuwe liefde – hoe graag je die ook wilt. In 'relatietherapie voor singles' wordt gezocht naar wat er tussen jou en een eventuele partner instaat. Zo ontstaat er ruimte voor de liefde. Tenminste, je krijgt inzicht in wat je te doen staat om de liefde naar je toe te trekken.

Wat staat er dan in de weg? Eén duidelijk antwoord is niet te geven. Misschien dat het aan de hand van voorbeelden duidelijker wordt: een vrouw vraagt zich af waarom ze op haar achtentigste niet meer dan een paar korte relaties achter de rug heeft. Ze vertelt over een grote boerderij die al generaties lang in de familie een belangrijke rol speelt. De vrouwen op het land zijn allemaal laat getrouwd. De zorgen om het land, de boerderij, de overerving, vergden zo veel energie van de vrouw dat ze het advies kreeg een stap terug te doen. En iemand in te huren voor de zakelijke afwikkeling. Binnen een jaar nadat ze dat inderdaad had gedaan, vond ze een partner, met wie ze nu een kind heeft. Toeval? Misschien, maar er zijn meer voorbeelden. Een man met eenzelfde wens bleek de papieren van zijn scheiding nog onder zijn bed te hebben liggen, terwijl zijn kelder een grote chaos was van spullen uit zijn huwelijk waar hij geen afstand van kon nemen. Hier kon letterlijk ruimte worden gecreëerd voor de nieuwe liefde (die er kwam). En er is het voorbeeld van de vrouw die haar vader op jonge leeftijd verloor. Zij was onbewust op zoek naar zijn ideaalbeeld, waardoor mannen op wie zij verliefd werd eigenlijk nooit goed genoeg waren. Pas toen zij zich hiervan bewust werd, kon een gewone man van vlees en bloed een serieuze kans krijgen.

Wat kun je doen?

Bovenstaande voorbeelden klinken misschien eenvoudiger dan het in werkelijkheid (voor jou) is. Toch is het raadzaam voor jezelf te bedenken waar je aan vastzit. Ben je wel zo beschikbaar voor de liefde als je denkt? Misschien herken jij van jezelf dat je een sterke vrouw lijkt die alles onder controle heeft en te weinig je kwetsbaarheid laat zien. Of ben je het liefst perfect – 'papa's brave meisje' – in alles wat je doet, zodat je niet het risico loopt om te worden afgewezen. Ondertussen bevries je achter je eigen glimlach, en heb je nauwelijks door hoe weinig je openstaat voor de liefde.

Wat ook beweging kan brengen, is om te kijken hoe je opnieuw en misschien vanuit een ander perspectief contact kan maken met

Uitgeblust, moe en vooral heel erg single

Seks&

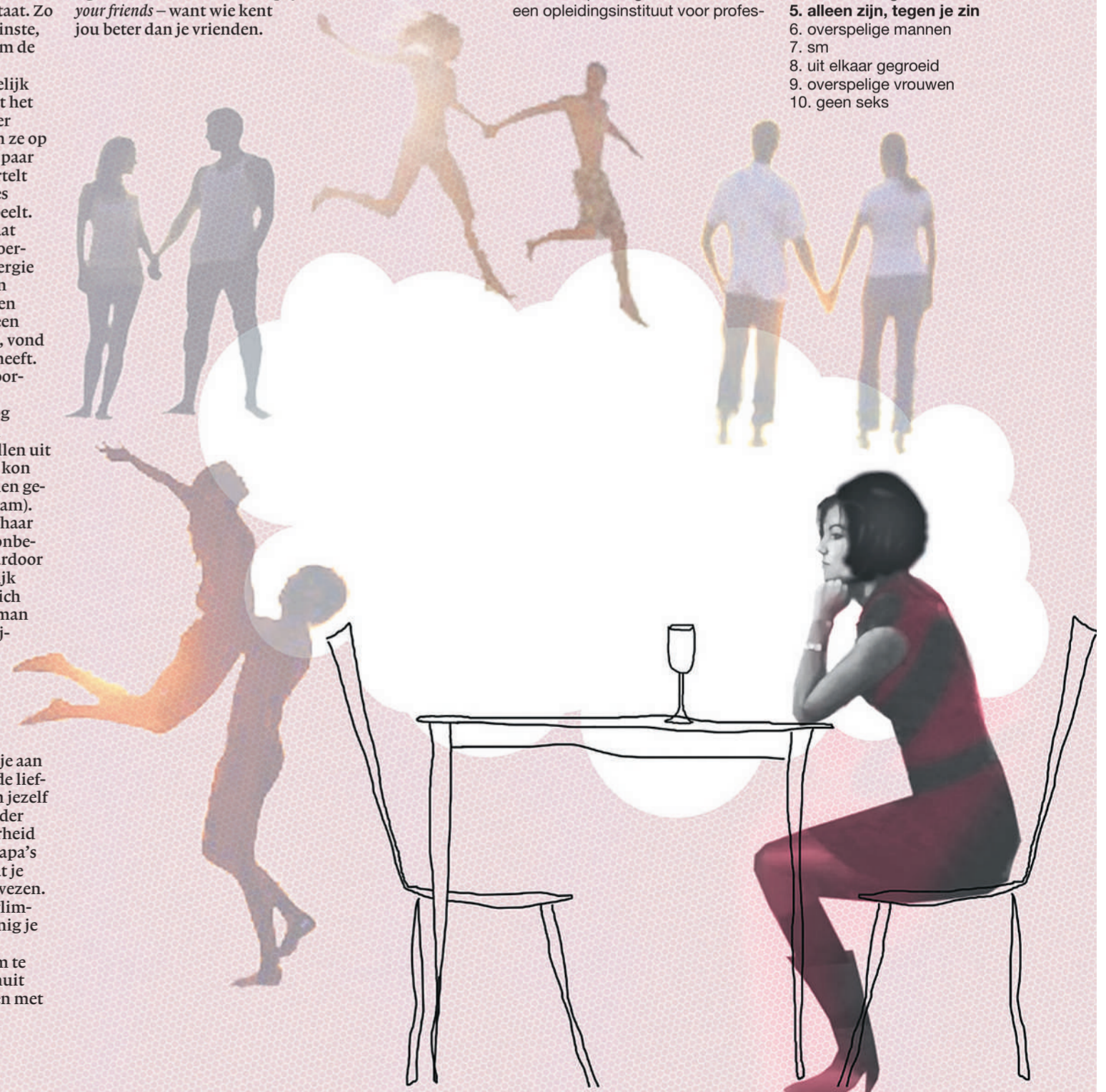
In de rubriek **Seks&** wordt wekelijks een relatieprobleem besproken. Het zijn tien afleveringen met de meest voorkomende kwesties waarvoor vrouwen en mannen naar een relatietherapeut gaan, alleen of samen.

Deze aflevering kwam tot stand met trainer en relatietherapeut **Wietske Jansen Schoonhoven**. Zij werkt bij Phoenix Opleidingen in Utrecht, een opleidingsinstituut voor profes-

sionele ontwikkeling en persoonlijke groei. Jansen Schoonhoven is onder meer betrokken bij de opleiding tot relatietherapie en ontwikkelt materiaal voor deze opleiding. Zie: www.phoenixopleidingen.nl

Dit zijn de tien kwesties:

1. twijfel over de partner
2. één keer vreemdgaan
3. altijd dezelfde ruzies
4. het nieuwe gezin
5. **alleen zijn, tegen je zin**
6. overspelige mannen
7. sm
8. uit elkaar gegroeid
9. overspelige vrouwen
10. geen seks

Illustratie Viola Lindner